

*Drugi članki ali sestavki/1.25**dr. Jože Hudales, Mihaela Hudelja*

AMERIŠKA ANTROPOLOGIJA IN SLOVENSKI TEREN

Avgusta leta 2003 smo na Centru za študije balkanskih družb in kultur, ki deluje na Oddelku za zgodovino jugovzhodne Evrope Univerze v Gradcu, fotokopirali gradivo, ki ga je v letih 1961 in 1962 v Šenčurju pri Kranju in v Gradencu pri Žužemberku zbral ameriški antropolog dr. Joel Martin Halpern. Ime prof. Halperna na Oddelku za etnologijo in kulturno antropologijo ni neznano; njegovo delo je pogosto omenjal dr. Slavko Kremenšek, ki je leta 1995 prav v *Glasniku SED* objavil del njune obsežne »etnološko-kulturnoantropološke« korespondence, v arhivu pa hranimo tudi del korespondence med njim in Slavkom Kremenškom, Nives Sulič in Rajkom Muršičem. Ta časovno posega v obdobje med začetkom sedemdesetih in koncem devetdesetih let 20. stoletja. Šele v avgustovskih dneh leta 2003 pa smo se med kopiranjem in urejanjem gradiva zavedli, kako obsežno delo so v letih 1961 in 1962 v omenjenih dveh slovenskih vaseh opravili prof. Halpern in njegovi slovenski sodelavci; večina med njimi študentk(ov) etnologije in tedanje Visoke šole za politične vede.

Naš obisk v Gradcu ni bil slučajen; sprožil ga je prof. Halpern sam, ko se je maja in junija leta 2003 mudil v Gradcu na študijskem obisku in poiskal stik s tedanjim predstojnikom Oddelka za etnologijo in kulturno antropologijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, prof. dr. Božidarjem Jezernikom. Tudi po Halpernovem odhodu v ZDA smo ostali v pismenih, skorajda vsakodnevnih stikih (zahvaljujoč elektronski pošti seveda). Ko se je maja 2004 prof. Halpern spet mudil v Evropi, smo na Oddelku organizirali kratko znanstveno konferenco, ki so se je udeležili prof. Halpern in večina njegovih tedanjih sodelavcev iz let 1961/62. Na konferenci smo skupaj ugotavljali, da je bilo zbranega gradiva še precej več, kot smo ga dobili iz Gradca. Nekaj tega gradiva smo v začetku leta 2005 po pošti dobili iz ZDA, preostalo gradivo pa sta izbrala, uredila in za pošiljanje v Slovenijo pripravila asist. dr. Jože Hudales in prof. dr. Joel Halpern (z izdatno pomočjo Mateje Murkovič Hudales – dokumentalistke muzeja v Velenju) med tritedenskim bivanjem na domu prof. Halperna v Amherstu junija in julija 2005.

Vsekakor že prejeto gradivo in tisto, ki ga bo Oddelek do konca leta 2005 še prejel, kaže da delo in ime prof. Halperna vsekakor zaslužita pomembnejše mesto v zgodovini slovenske etnologije in antropologije. Najprej zato, ker njegovo delo ponovno dokazuje, da politične razmere ne morejo za dolgo zapreti poti razvoju znanosti. Kljub svinčenim časom in železni zavesi, ki se je sicer v tedanji Jugoslaviji in Sloveniji ravno v začetku šestdesetih let že nekoliko dvigala, pa je bilo Halpernovo delo v Jugoslaviji zagotovo pionirsko, saj je na široko odpiralo pota razvoju znanosti – najbolj prav na področju humanistike oz. družboslovja. Njegovi znanstveni sodelavci in sogovorniki (uveljavljeni znanstveniki in študentje) so prihajali predvsem iz vrst etnologov in sociologov, zato bi temeljitejša analiza zbranega gradiva najbrž pokazala najpomembnejše vplive ravno na tem področju.

Ta številka Glasnika je zato v pretežni meri posvečena osvetlitvi in predstavitvi Halpernovega raziskovalnega dela v Sloveniji, njegovih pogostih stikov z različnimi slovenskimi etnologi vse od leta 1953, in pomenu, ki ga je ali bi ga lahko objektivno imela njegova donacija iz let 2003 in 2005; ta vsebuje dragocene knjige in terensko gradivo. Že zdaj pa je mogoče soditi, da bo Halpernovo gradivo tak pomen gotovo pridobilo za nazaj. Predvsem to velja za njegov najobsežnejši del – gradivo o Šenčurju in Gradencu iz let 1961 in 1962. To se bo zgodilo takoj, ko bo gradivo v dokumentacijski službi Oddelka dostopno javnosti in bodo posamezni deli gradiva uporabljeni za take ali drugačne etnološke monografske preglede in obravnave. Navsezadnje tako mnenje podpirajo mnogi povsem sodobni raziskovalni rezultati na Univerzi v Gradcu, kjer so v zadnjih letih nastala vsaj tri doktorska dela, ki povsem ali vsaj deloma temeljijo na Halpernovem raziskovalnem delu na Balkanu, in vsaj en doktorat, ki je povezan tudi s Halpernovim »slovenskim« gradivom.